

УДК 631.158

Шульський М. Г., д.е.н., професор, **Шульський А. М.**, аспірант*©
*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

ФЕРМЕРСТВО ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

У статті викладені результати дослідження функціонування фермерських господарств Львівщини. При цьому сконцентровано увагу на ті показники розвитку, які характеризують їх підприємницьку діяльність. Виявлено причини, які гальмують розвиток фермерства та запропоновано заходи щодо їх усунення і підвищення ефективності ведення цієї форми господарювання.

Ключові слова: фермерство, підприємницька діяльність, земельні угіддя, валова продукція, чистий дохід, рослинництво, тваринництво, прибуток.

Постановка проблеми. Реформування аграрних відносин в Україні, що почалося у кінці минулого століття, обумовило формування різних форм господарювання, особливе місце серед яких зайняло фермерство. Ця форма господарювання ефективно функціонувала раніше і тепер у передових країнах світу, проте у нашій державі, на превеликий жаль, таких успіхів не досягнуто. Із-за цих обставин цілком закономірно виникають питання: чому фермерство ефективно на Заході і не набуло належного розвитку в Україні? Отже, суть поставленої проблеми полягає в тому, щоб провести дослідження наслідків функціонування фермерських господарств Львівщини з акцентуванням уваги на підприємницьку складову здійснення ними діяльності та на основі цього дати відповіді на вказані вище питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток фермерства в Україні висвітлено у працях багатьох відомих вчених-аграрників, серед яких слід відмітити таких, як: О. Ю. Амосов, В. П. Вантух, В. В. Горьовий, Ю. Е. Губені, В. К. Збарський, В. В. Липчук, П. Б. Гнатишин, П.Т.Саблук, В. Я. Меселяк-Веселяк, М. Г. Шульський [1-9] та інші.

Одночасно зауважимо, що фермерство не є застиглою формою господарювання, а воно постійно видозмінює свою діяльність під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. І саме результати цих змін необхідно досліджувати і тим самим сприяти ефективному розвитку цієї форми господарювання в аграрному виробництві.

*Науковий керівник – д.е.н., професор Музика П.М.

© Шульський М.Г. Шульський А.М., 2013

Мета статті полягає у дослідженні наслідків господарювання фермерів Львівщини з акцентуванням уваги на показники їх підприємницької діяльності, на виявлені причин, що гальмують їх розвиток і розробки конкретних заходів щодо їх усунення. Все це повинно сприяти підвищенню ефективності ведення фермерської господарки із широким використанням елементів підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Фермери, як відомо, започаткували свою діяльність на початкових стадіях реформування аграрних відносин в Україні і забезпечують своє функціонування відповідно з діючими нормативно-правовими актами. Це, перш за все, Закон України «Про фермерське господарство», в якому сказано, що: «Цей Закон визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивні форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України...» і далі ще раз стверджується, що: «Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян...» [10, с. 1467].

Акцентування уваги на підприємницьку діяльність фермерських господарств обумовлює необхідність з'ясування сутті цієї категорії. З цього приводу використаємо Господарський кодекс України, в якому стверджується, що: «Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [11, с. 25]. Отже, це визначення вбирає в себе весь спектр різноманітних ознак, що є характерними для здійснення діяльності фермерами при ефективному веденні їхньої господарки.

Забезпечення функціонування будь-якої форми господарювання в аграрному секторі економіки здійснюється, насамперед, наявністю та використанням земельних угідь, площі яких у фермерських господарствах Львівщини представлено в таблиці 1. Тут також наведено матеріали щодо наявності фермерських господарств за досліджуваний період.

Загальна характеристика цього показника дає підстави стверджувати про тенденції зменшення наявності фермерських господарств на Львівщині. Так, зокрема, коли у 2012 р. цих господарств налічувалося 1009 одиниць, то в 2005 р. їх було 1194 одиниць або зменшення становило 15,5 %. Аналогічні тенденції і дещо з більшою строкатістю спостерігаються у площах закріплених сільськогосподарських угідь. Загальна їх площа при співставленні даних 2012 р. з 2005 р. зменшилась, однак у розрахунку на одне фермерське господарство спостерігається збільшення розмірів площ земельних угідь. Наведені показники дають підстави стверджувати, що у фермерстві Львівщини відбуваються, хоча не стабільно і динамічно, процеси концентрації земельних угідь в розрахунку на одне фермерське

господарство. Це цілком закономірний і прогнозований напрям розвитку фермерства.

Таблиця 1

Кількість фермерських господарств та площа їх сільськогосподарських угідь у Львівській області у 2005-2012 рр.

Показники	2005	2009	2010	2011	2012	2012 р. у % до 2005 р.
Кількість фермерських господарств	1194	1033	956	945	1009	84,5
Площа закріплених сільськогосподарських угідь, га	$\frac{54112^{**}}{45,3^{***}}$	$\frac{61547}{59,6}$	$\frac{52066}{54,4}$	$\frac{55012}{58,2}$	$\frac{52114}{51,6}$	$\frac{96,3}{113,9}$
у тому числі ріллі, га	$\frac{47421}{39,7}$	$\frac{56474}{54,7}$	$\frac{47450}{49,6}$	$\frac{49766}{52,7}$	$\frac{46099}{45,7}$	$\frac{97,2}{115,1}$

Джерело: складено авторами на основі [12].

Примітки: ** чисельник – наявність відповідних земельних угідь – всього, га;

*** знаменник – наявність відповідних земельних угідь в розрахунку на одне фермерське господарство, га.

Наявність земельних угідь та їх використання забезпечує виробництво продукції, об'єми якої у фермерських господарствах Львівщини представленні у грошовому виразі в таблиці 2. Як видно з поданих даних, виробництво валової продукції як у загальному, так і в розрізі основних галузей (рослинництва і тваринництва) збільшилось у 2012 р. проти рівня 2005 р. у декілька разів.

Таблиця 2

Виробництво валової продукції сільського господарства у фермерських господарств Львівщини у постійних цінах 2010 р., млн. грн.

Показники	2005	2009	2010	2011	2012	2012р. у % до 2005р.
1	2	3	4	5	6	7
Всього	148,0* 124,0**	469,5 454,5	502,2 525,3	525,7 556,3	584,7 579,5	395,1 467,3
у тому числі: рільництва	94,4 79,1	170,1 164,7	166,9 174,6	186,7 197,6	208,3 206,4	220,7 260,9

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7
Тваринництва	53,6 44,9	299,4 289,8	335,3 350,7	339,0 258,7	376,5 373,1	702,4 831,0
Структура валової продукції фермерських господарств, % рільництва	63,8	36,2	33,2	35,5	35,6	-28,2
Тваринництва	36,2	63,8	66,8	64,5	64,4	+28,2
Питома вага всієї валової продукції фермерських господарств у загальному обсязі усіх категорій господарств, %	2,1	6,1	6,8	6,3	6,7	+4,6

Джерело: складено авторами на основі [12].

Примітки: * чисельник – вартість валової всього, млн. грн.;

** знаменник – вартість продукції з розрахунку на одне господарство, тис. грн.

Такі показники зростання виробництва аграрної продукції вказують на те, що фермерство Львівщини розвивається інтенсивно. Щодо структури виробленої аграрної продукції в розрізі галузей – рослинництва і тваринництва, то тут також відбулись істотні зміни. Так, зокрема, коли у 2005 р. продукція рільництва у загальних обсягах виробництва аграрної продукції становила 63,8 % і тваринництва 36,2 %, то у наступні роки ситуація кардинально змінилася – продукція рільництва зменшилася до 33,2 % у 2010 р. і в 2012 р. – до 35,6 %, а питома вага продукції тваринництва збільшилась і відповідно складала: 36,2; 66,8 і 64,4 %. Позитивним є також і те, що значно збільшилась питома вага продукції, що вироблена фермерами, в загальних обсягах її виробництва всіма категоріями господарств Львівщини.

Аналіз фінансових результатів функціонування фермерських господарств Львівщини (табл. 3) показує, що за досліджуваний період їх фінансовий стан значно поліпшився. Про це свідчать фінансові показники, які зросли у декілька раз як у загальному обчисленні, так і в розрахунку на одне фермерське господарство.

Значне зменшення грошових надходжень від надання послуг сільськогосподарського характеру пояснюється тим, що окремі аграрні виробники не мають потреби використовувати послуги інших суб'єктів господарювання для здійснення певних видів робіт, а забезпечують їх виконання власними силами. Такий стан вказує на зростання господарської самостійності виробників аграрної продукції при здійсненні ними своєї діяльності.

Таблиця 3

Фінансові результати діяльності фермерських господарств Львівщини

Показники	2005 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 р. у % до 2005 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), всього	<u>83,3*</u> 69,8**	<u>225,9</u> 218,7	<u>291,2</u> 304,6	<u>348,7</u> 369,0	<u>450,7</u> 446,7	<u>541,1</u> 639,0
у тому числі від: надання послуг с-г характеру	<u>17,4</u> 14,8	<u>6,7</u> 6,5	<u>12,4</u> 13,0	<u>5,9</u> 6,2	<u>4,2</u> 4,2	<u>24,1</u> 28,4
продажу с-г продукції власного виробництва	<u>65,9</u> 55,2	<u>212,2</u> 205,4	<u>271,6</u> 284,1	<u>329,5</u> 348,7	<u>446,5</u> 442,5	<u>677,5</u> 801,6
з них від продукції: рослинництва	<u>34,3</u> 28,7	<u>111,1</u> 107,6	<u>155,3</u> 162,4	<u>143,5</u> 151,9	<u>206,8</u> 205,0	<u>602,9</u> 714,3
тваринництва	<u>31,1</u> 26,0	<u>101,4</u> 98,2	<u>116,3</u> 121,7	<u>186,0</u> 196,8	<u>239,7</u> 237,6	<u>770,7</u> 913,8
Прибуток	<u>12,4</u> 10,4	<u>30,2</u> 29,2	<u>43,3</u> 49,4	<u>29,5</u> 31,2	<u>35,1</u> 34,8	<u>283,1</u> 334,6

Джерело: складено авторами на основі [12].

Примітки: * показники по фермерських господарствах області, млн. грн.;

**показники в розрахунку на одне фермерське господарство, тис. грн.

Це, безумовно, позитивні зміни, однак, вони не забезпечують виконання тих надій, які покладалися на фермерство. Так, зокрема, на початкових стадіях розвитку фермерського руху передбачалося, що «за розрахунками експертів фермери України можуть нагодувати 200 млн. чоловік» [13]. Сучасний стан розвитку фермерських господарств, як на регіональному, так і державному рівнях вказує на нереальність досягнень передбачуваних орієнтирів. Одночасно зауважимо, що дослідження функціонування фермерства дозволяє в деякій мірі виявити ті гальмівні чинники, які не дозволили навіть наблизитися до рівня розрахунків експертів. І причин такого стану є досить багато. Однак, основні з них полягають в тому, що наміри держави у сприянні розвитку фермерства носили у більшій мірі декларативний характер, ніж реальна підтримка і допомога у налагодженні ведення результативної фермерської господарки. Крім того, самі фермери не завжди раціонально і оптимально використовували наявні можливості і ресурси у веденні своєї діяльності. Все це в комплексі не забезпечило функціонування фермерства як дійової і результативної форм ведення підприємницької діяльності у сферах аграрного виробництва.

Висновки. Результати ведення підприємницької діяльності фермерами у сфері аграрного виробництва дозволяє констатувати про те, що, хоча за період проведених досліджень (2005-2012 рр.), досягнуто певних позитивних зрушень у веденні фермерської господарки, однак, досягнуті результати не виправдовують надій, які поклалися на розвиток фермерства. Одночасно, з іншого боку, проведенні дослідження дають підстави констатувати про те, що подальший розвиток фермерського руху дозволить фермерству як форми ведення аграрного виробництва, зайняти надійну нішу у сферах АПК. При цьому важливо, щоб з боку держави були створені належні умови господарювання, а фермери результативно використовували наявні резерви і можливості у сферах здійснення підприємницької діяльності.

Література

1. Амосов О.Ю. Фермерство як форма підприємництва в аграрній сфері / О. Ю. Амосов // Агросвіт. – 2008. – № 8. – С. 46-51.
2. Вантух В. П. Формування системи державної підтримки розвитку фермерства в зарубіжних країнах / В. П. Вантух // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 123-128.
3. Горьовий В. В. Фермерство України / В. В. Горьовий. – К.: НДС «Інститут аграрної економіки», 2007. – 496 с.
4. Губені Ю. Е. Фермер в середовищі агробізнесу / Ю. Е. Губені // День. – 2008. – 27 черв.
5. Збарський В. К. Формування економічного механізму функціонування фермерських господарств Черкащини / В. К. Збарський // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері. Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників. Київ, 20-21 черв. 2011 р. / Редкол: П.Т. Саблук та ін.. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 570-577.
6. Липчук В. В. Фермерські господарства: стан, проблеми та стратегії розвитку / В. В. Липчук, Л.Б.Гнатишин, О.М. Кордоба. – Львів, 2010. – 236 с.
7. Регіональні особливості становлення і розвитку фермерства [Онисько С. М., Липчук В. В., Березівський П. С., Вороний І. В.]. – Львів: Укр. технології, 2001. – 168 с.
8. Саблук П. Т. Передумови і фактори розвитку фермерства в Україні / П.Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк // Вісник аграрної науки. – 1993. – № 2. – С. 3-13.
9. Шульський М. Г. Фермерство: проблеми становлення і розвитку: монографія / М. Г. Шульський. – Львів, 2004. – 392 с.
10. Закон України «Про фермерське господарство» // Відомості Верховної Ради України. – № 45. – 2003. – С. 1467-1477.
11. Господарський кодекс України: Станом на 7 квітня 2008 р. – К.: Велес, 2008. – 168 с.

12. Статистичний збірник «Фермерські господарства Львівщини». – Львів, 2013. – 112 с.

13. Фермери України можуть нагодувати 200 мільйонів чоловік // Високий замок. –1995. –1 червня.

Summary

Shulskyy M.G., Shulskyy A.M.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskij*

FARMING AS FORM OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IS IN AGRARIAN PRODUCTION

The article presents the results of operation of farms, Lviv region. This focused attention to the development of indicators that characterize their business. The reasons that hinder the development of farming and proposed measures to address them and increase efficiency of this form of management.

Key words: *farming, entrepreneurship, lands, gross production, net income crop production, livestock, profit.*

Рецензент – д.е.н., професор Пунько Б.М.

УДК 620.91;631.11

Шульський А.М., аспірант*[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

ПІДПРИЄМНИЦТВО У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

В статті проведено дослідження підприємницької діяльності у сфері відновлювальної енергетики. Наведена цифрова інформація дає підстави стверджувати про позитивні результати використання цього виду енергетики в Україні. Враховуючи ці обставини, її розвиток буде продовжуватися на перспективу.

Ключові слова: альтернативна енергетика, «зелений тариф», інвестиції, вітрова і сонячна енергетика, біомаса, гідроенергетика.

Постановка проблеми. За останні роки в Україні спостерігається бурхливий розвиток альтернативної енергетики. Поштовхом до розвитку цього виду енергетики дали зміни до Закону України «Про електроенергетику» [1]. Законодавством створено сприятливі умови для підприємств при впровадженні інвестиційних проектів у відновлювальній енергетиці, а саме: високий «зелений тариф»; звільнення від сплати податку на прибуток; ПДВ при ввезенні на митну територію України техніки, обладнання працюючого на відновлювальних джерелах енергії; дія «зеленого тарифу» до 2030 р.

Крім того, діючий Закон України «Про підприємництво» сприяє розвитку цих процесів в енергетиці [2]. Все це в комплексі забезпечило позитивні результати у розвитку альтернативної енергетики. Тому суть постановки проблеми полягає у проведенні досліджень наслідків підприємницької діяльності у цій галузі.

Аналіз останніх досліджень. Налагодження підприємницької діяльності у енергетичній сфері знайшли відображення у працях багатьох дослідників, серед яких слід відмітити таких як: Р.Л. Ковальчук, П.О. Подлепіна, О. Макаруч, Г.В. Черевко, В.І. Благодатний, Т.М. Афонченкова, Б.П. Масенко, Г.М. Забарний, О.Щербина [3-10] та інші. Одночасно зауважимо, що альтернативна енергетика не стоїть на місці у своєму розвитку, а інтенсивно розвивається в Україні, особливо в останні роки, а це, у свою чергу, вимагає проведення дослідження наслідків її функціонування в народному господарстві держави. Саме через ці обставини виникла необхідність у підготовці цієї публікації.

*Науковий керівник – д.е.н., професор Музика П.М.

© Шульський А.М., 2013

Мета статті полягає у дослідженні результатів підприємницької діяльності у сфері альтернативної енергетики і обґрунтуванні конкретних пропозицій щодо підвищення ефективності її функціонування в Україні.

Виклад основного матеріалу. В останні роки в Україні приділяється належна увага розвитку альтернативних джерел енергії. Так, зокрема за інформацією Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України інвестиції у відновлювальну енергетику України за 2011-2012 рр. склали 21 млрд гривень. За даними Асоціації учасників ринку альтернативних видів палива та енергії України створено понад 15 тис. робочих місць. Всі ці інвестиції – це приватні кошти.

Слід відзначити, що це не лише інвестиції в енергетику, а й у сільську місцевість. Адже майже всі установки, які виробляють альтернативну енергію, розміщуються саме на сільських територіях. Наприклад, для будівництва сонячних електростанцій потрібно на 1 МВт встановленої потужності 2 га землі. Окрім цього, слід розбудовувати дороги відповідної вантажопрохідності, адже гондола для встановлення на вітрову турбіну важить більше 50 тонн, а довжина лопатей сягає від 40 м і довше. Крім цього необхідно також враховувати, що це також створення додаткових робочих місць та відрахування податків у бюджет сільських рад, вкладення коштів у розвиток соціальної сфери тощо. Розвиток відновлювальної енергетики, в першу чергу сприяв, як ми відзначали вище, високий “зелений тариф”. Слід також відзначити, що в Україні діють одні з найвищих в Європі “зелені тарифи”. Відповідно до законодавства вони встановлюються на такі сфери відновлювальної енергетики: вітрова енергетика, сонячна енергетика, біогаз, біомаса, мала гідроенергетика. В таблиці 1 наведено ставки зелених тарифів в країнах ЄС та Україні.

Як бачимо з таблиці 1, вище наведені “зелені тарифи” у вітровій та сонячній енергетиці, або на тому самому рівні мають тільки такі країни: Нідерланди, Латвія, Англія і Кіпр. Дещо менші тарифи в порівнянні при виробництві енергії з біогазу та малої гідроенергетики. Тому в цих галузях спостерігаються дещо менші темпи розвитку, ніж у вітровій та сонячній енергетиці.

За даними Національної енергетичної компанії “Укренерго” у 2012 р. були введені вітряні електростанції загальною потужністю 141,5 МВт, що удвічі перевищує показник 2011 р. і збільшує сумарну потужність вітрових електростанцій (ВЕС) до 262,8 МВт. В середньому вартість 1 МВт встановленої потужності становить в межах 1,5-1,8 млн. євро. Серед лідерів є дві компанії ТзОВ “Управляюча компанія “Вітропарки України” та ТзОВ “Вінд Пауер”. На даний час є 10 операторів вітрових парків в Україні.

Таблиця 1

Ставки “зелених тарифів” в країнах ЄС та Україні, євро за кВт-год

Країна	Вітрова енергетика, On-shore	Вітрова енергетика, Off-shore	Сонячна енергетика	Біомаса	Гідро-енергетика
Австрія	0,073	0,073	0,29 - 0,46	0,06 - 0,16	н/д
Болгарія	0,07 - 0,09	0,07 - 0,09	0,34 - 0,38	0,08 - 0,10	0,045
Кіпр	0,166	0,166	0,34	0,135	н/д
Чехія	0,108	0,108	0,455	0,077 - 0,103	0,081
Данія	0,035	н/д	н/д	0,039	н/д
Естонія	0,051	0,051	0,051	0,051	0,051
Франція	0,082	0,31 - 0,58	н/д	0,125	0,06
Німеччина	0,05 - 0,09	0,13 - 0,15	0,29 - 0,55	0,08 - 0,12	0,04 - 0,13
Греція	0,07 - 0,09	0,07 - 0,09	0,55	0,07 - 0,08	0,07 - 0,08
Італія	0,3	0,3	0,36 - 0,44	0,2 - 0,3	0,22
Латвія	0,11	0,11	н/д	н/д	н/д
Литва	0,1	0,1	н/д	0,08	0,07
Люксембург	0,08 - 0,10	0,08 - 0,10	0,28 - 0,56	0,103 - 0,128	0,079 - 0,103
Нідерланди	0,118	0,186	0,459 - 0,583	0,115 - 0,177	0,073 - 0,125
Португалія	0,074	0,074	0,31 - 0,45	0,1 - 0,11	0,075
Словаччина	0,05 - 0,09	0,05 - 0,09	0,27	0,072 - 0,10	0,066 - 0,10
Іспанія	0,073	0,073	0,32 - 0,34	0,107 - 0,158	0,077
Англія	0,31	н/д	0,42	0,12	0,23
Україна	0,113	н/д	0,42-0,46	0,12	0,0775

Джерело: Europe's energy portal [11].

ТЗОВ “Управляюча компанія “Вітропарки України” координує діяльність таких вітрових станцій, як “Вітряний парк Ново азовський” потужністю 57,5 МВт та “Вітряний парк Очаківський” потужністю 12,5 МВт. За інформацією менеджерів цієї компанії, на етапі проектування знаходиться ряд проектів, сумарною потужністю 600 МВт і ведеться розробка 1500 МВт. Окрім цих проектів, підприємством налагоджено у м.Краматорську виробництво вітроустановок мегаватної потужності, “Фурлендер Віндтехнолоджи”. У виробництво було вкладено 250 млн. грн. приватних інвестицій.

У 2012 р. ТЗОВ “Вінд Пауер” було введено в експлуатацію першу чергу Ботієвської вітрової станції потужністю 90 МВт поблизу села Приморський Посад у Запорізькій області. На цій станції було встановлено 30 вітроустановок Vestas V-112 (Данія) одиначною потужністю 3 МВт. Було вкладено 108 млн. євро. Станція забезпечуватиме електроенергією близько 960 тис. домогосподарств. Друга черга передбачає встановити 35 вітрогенераторів тієї ж фірми загальною потужністю 105 МВт. Обсяг

інвестиції складе 138 млн. євро. В планах компанії будівництво вітропарку в Донецькій області і планується довести потужність вітрових станцій до 1,2 ГВт.

Таблиця 2

Вітряні електростанції, які отримали “зелений тариф” у 2012 р.

№ н/п	Вітрова електрична станція	Встановлена потужність, МВт
1	Донузлавська	11,63
2	Новоазовська	57,5
3	Тарханкутська	4
4	Прісноводненська	5,59
5	Новоросійська	3
6	Очаківська	12,5
7	Гузлівська	2,5
8	Сивашська	2,32
9	Східно-Кримська	2,81
10	Ботієвська	90

Джерело: Дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ України).

На жаль, прикро констатувати, що в Західному регіоні не збудовано жодної вітрової станції. Хоча є гірські райони з високим рівнем вітрового потенціалу (середня швидкість вітру на висоті 80 м становить більше 7 м/с.). Розроблено лише проект вітрової станції потужністю 12,5 МВт в Старому Самборі та в планах провести модернізацію Трускавецької ВЕС у Східниці.

Найбільш динамічно в Україні розвивається сонячна енергетика. За даними НЕК “Укренерго” у 2012 р. в Україні введено в експлуатацію сонячні електростанції сумарною потужністю 130,3 МВт (було видано ліцензії та присвоєно “зелений тариф” 14 сонячним електростанціям (табл. 3), що збільшило загальну потужність сонячних електростанцій України до 317,8 МВт. Станом на 01.06.2013 р. в Україні всього працює 52 сонячні електростанції (з них 5 дахових сонячних електростанцій), які продають електроенергію за “зеленим тарифом”.

Необхідно також відзначити, що у Львівській області в с. Ралівка Самбірського району минулого року було відкрито першу чергу сонячної станції потужністю 1,1 МВт. Інвестиційний проект було реалізовано підприємством “Еко-оптіма” спільно з чеськими інвесторами “ТТС-енерго”. Вкладено інвестицій у розмірі 17,6 млн. грн. В травні 2013 р. було введено в експлуатацію другу чергу сонячної станції потужністю 2,02 МВт. В планах підприємства довести потужність станції до 9,98 МВт. Для розміщення сонячної станції було виділено 22 га землі. За I квартал 2013 р. обсяг реалізованої продукції підприємства становив 45,7 тис. гривень. На

підприємстві працює 9 осіб. Середня заробітна плата становить 6 396 гривень за місяць. ТзОВ “Самбірська сонячна станція” вже сплатила до бюджету району 89,1 тис. гривень. Сума інвестицій становить приблизно 1,3-1,5 млн євро за 1 МВт потужності.

Таблиця 3

Сонячні електростанції, які отримали “зелений тариф” у 2012 р.

№ н/п	Назва сонячної електричної станції	Встановлена потужність, МВт
1	ТОВ «Вінниця-енергосервіс»	1,035
2	ТОВ «Грін Агро Сервіс»	4,5
3	ТОВ «Екосолар Інвест»	1
4	ТОВ «Енергогарант»	0,3015
5	ТОВ «Свросолар»	1
6	ТОВ «Ліманська Енерджі 1»	21,385
7	ТОВ «Ліманська Енерджі 2»	22,058
8	ТОВ «Ренджі Тростянець»	1,37445
9	ТОВ «Самбірська сонячна станція»	1,1
10	ТОВ «Біоенергопродукт»	0,02294
11	ТОВ «Франко Солар»	21,18
12	ТОВ «Франко Піві»	21,77
13	ТОВ «Дунайська СЕС-1»	21,5
14	ТОВ «Дунайська СЕС-2»	21,62

Джерело : дані НКРЕ України.

Враховуючи те, що для встановлення сонячної установки потужністю 1 МВт сонячної енергії потрібно 2 га землі і якою можна буде виробити біля 950 тисяч кВт годин електроенергії в рік у Львівській області, то можна буде спрогнозувати велику землевіддачу в порівнянні з використанням землі в аграрному виробництві. Затрати на 1 МВт, встановленої потужності складають 1,3 – 1,5 млн. Євро. Термін окупності проектів у вітровій та сонячній енергетиці 6-7 років. Вартість вкладень залежить від наявної інфраструктури (дороги, електрична інфраструктура, віддаленість від електричних підстанцій, дозвільна система тощо). Велику кількість сонячних електростанцій, в порівнянні з вітровими, можна пояснити спрощеною технічною схемою реалізації проекту. У вітровій енергетиці потрібно рік виміряти потенціал вітру і лише після того можна реалізовувати проект, чого не потрібно в сонячній енергетиці.

Щодо ситуації з реалізацією проектів у сфері виробництва електричної енергії з біомаси та біогазу, то їх лише 4 в Україні. Це можна пояснити тим, що зміни до законодавства прийняли тільки у листопаді минулого року і встановлений невеликий “зелений тариф”. Хоча, слід відмітити, що потенціал у цій сфері є великий, оскільки Україна є аграрна

країна, і при розумній організації роботи, скажімо, свиноферми, можна додатково заробляти кошти на продажі електроенергії від біогазових установок. Такий інвестиційний проект впроваджується на свинофермі датського підприємства "Галичина-Захід", що знаходиться біля села Кавське Стрийського району Львівської області. Реалізація проекту дозволить забезпечити тепlopостачання сільськогосподарського комплексу та вентиляцію приміщень з використанням енергозберігаючої вентиляційної системи. Таким чином, проект забезпечує поліпшення умов утримання тварин.

Відповідно до Закону України "Про електроенергетику" [1], до малої гідроенергетики (надалі-МГЕС) відносяться – електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої становить більше 1 МВт, але не перевищує 10 МВт. На даний час в Україні працює 84 МГЕС, які продають електроенергію по "зеленому тарифу". У Львівській області діє лише одна така гідроелектростанція в с. Явора Турківського району потужністю 450 кВт. В таблиці 4 наведено перелік будівництва основних МГЕС у Львівській області.

Таблиця 4

Місця будівництва основних МГЕС у Львівській області

№ н/п	Назва та місце розташування гідровузла	Розрахунва потужність ГЕС, кВт	Замовник робіт
1	МГЕС на р.Стрий в смт.Верхне Синьовидне	1500	ТзОВ "Еко-Оптіма"
2	МГЕС на р.Опір в смт.Верхне Синьовидне Сколівського району	2400	ФОП "Миронюк"
3	МГЕС на р.Стрий між селами Рибник і Довге Дрогобицького району	2000	ТОВ "Західні енергетичні транзити"
4	Новошицька МГЕС на р.Бистриця в с.Новошичі Дрогобицького району	180	ТОВ "АКВАНОВА" ІНВЕСТМЕНТ55
5	МГЕС на р.Стрий між с.Нижне Синьовидне Сколівського р-ну і Нижня Стинава Стрийського р-ну	1500	ТзОВ "Енергоінвест Захід"
6	МГЕС на р. Західний Буг в с.Скоморохи Сокальського району	2000	ТзОВ "Ліга - ЛТД"

Як видно з таблиці 4, більшість МГЕС розташовуються в гірських районах Карпат, але є проекти будівництва електростанцій на рівнині. На даний час процес будівництва МГЕС призупинився у зв'язку з тим, що

з'явилося в засобах масової інформації багато скарг місцевих жителів про будівництво деяких МГЕС, що негативно вплинуло на місцеву екосистему, відбулося висихання річок та ерозія ґрунтів тощо.

Висновки. Незважаючи на позитивні зрушення у реалізації проектів у сфері відновлювальної енергетики, питома вага виробництва електричної енергії з відновлювальних джерел енергії в Україні становить менше 1% від загальної виробленої енергії. Одержані результати дослідження показують, що діюче законодавство створює сприятливі умови для реалізації проектів, однак є значні утруднення, пов'язані із введенням «місцевої складової». І якщо з використанням енергії сонця ми бачимо прогрес в цьому напрямку, то по вітру – можливості обмежені. Інша проблема пов'язана з технічними можливостями під'єднання до існуючих мереж країни тощо. Якщо в Україні вдасться вирішити ці проблеми, то зростання може бути більш вагомим. Таким чином, в Україні сформувалися сприятливі умови для прискорення підприємницької діяльності у сферах розвитку альтернативної енергетики як у сучасних умовах, так і на перспективу.

Література

1. Закон України «Про електроенергетику» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про підприємництво»/ Аграрна реформа в Україні. Законодавчі акти / нормативно-методичні документи / За ред. акад. УААН М.Зубця. Упорядники: М. Гладій, Р. Шмідт. – К., 1996. – С.102-112
3. Ковальчук Р.Л. Альтернативна енергія в сільському господарстві: переваги та недоліки / Р.Л. Ковальчук // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини імені С.З.Гжицького. Серія «Економічні науки». Том 12, № 2 (44). Частина 5. – Львів, 2010. – С. 65-69.
4. Подлепіна П.О. Олійні культури як альтернативне джерело енергії / П.О. Подлепіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.confcontact.com/2007mart/10podeen.htm.
5. Макарчук О. Світові та вітчизняні тенденції розвитку виробництва біопалива / О. Макарчук // Аграрний тиждень. – № 46. – 2007. – С.12.
6. Черевко Г.В. Організаційно-економічні аспекти розвитку альтернативної енергетики в сільському господарстві / Г.В.Черевко // Вісник ЛДАУ: Економіка АПК. – № 15. – Львів, 2008. – С. 3-16.
7. Благодатний В.І. Економічний механізм енергозбереження в аграрній сфері економіки / В.І. Благодатний // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: Збірник матеріалів Дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. Вчен. економістів-аграрників, Київ, 25-26 лют. 2010 р. / редкол.: П.Т.Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2010. – С. 361-366.

8. Афонченкова Т.М. Ринкові ініціативи і державна підтримка розвитку відновлювальної енергетики / Т.М.Афонченкова, Б.П.Масенко // Труды Одесского политехнического университета. Научный и производственно-практический сборник, 2004. – Вып. 2 (22) – С.356-360.

9. Забарний Г.М. Енергетичний потенціал нетрадиційних джерел енергії України / Г.М. Забарний, А.В. Шурчков. – К.: ІТТФ НАНУ, 2002. – 211 с.

10. Щербина О.М. Енергія для всіх / О.М. Щербина // Видання четверте, доповнене і перероблене. –Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2007. – 336 с.

11. Europe's energy portal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.energy.eu/#feedin>

Summary

Shulskyy A.M., PhD student

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhyskij*

ENTREPRENEURSHIP IN ALTERNATIVE ENERGY

The article is a study of business in the field of renewable energy. The following digital information gives reason to believe the positive results of this type of energy in Ukraine. Given these circumstances its development will continue in the future.

Key words: *alternative energy, “green” tariff, investments, wind and solar power, biomass, hydropower.*

Рецензент – к.е.н., доцент Поперечний С.І.